

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijweg 174, Rotterdam-8

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Raadsels in Ezechiël 17

■ Ra, ra... wat is dat?

Kinderen houden ervan raadseltjes op te geven — en als je 't weet mag je 't niet zeggen...! Grote mensen houden ook van raadsels — oosterlingen niet 't minst.

God weet dat ook wel. En een van de vele manieren (Hebr. 1:1) waarop Hij zich tot zijn volk richt is 't opgeven van raadseltjes. Natuurlijk (zeggen wij) doet Hij dat niet zelf. Hij laat het zijn knechten doen. Zoals Jezus later. En Ezechiël vroeger.

Ezechiël vindt het op den duur helemaal niet leuk meer. Hij beklagt zich zelfs: ach Here Here, men zegt van mij: spreekt hij niet enkel in raadselspreuken? (20:49) Maar dat komt natuurlijk omdat het geen leuke raadseltjes meer zijn. Wie de oplossing hoort, gaat huilen of wordt boos.

Conferenciers geven ook vaak raadseltjes op — en lang niet altijd om te lachen, al lachen de mensen toch. Toon Hermans, Wim Sonneveld, Fons Jansen, Wim Kan — ze kunnen er wat van. Je lacht — maar vaak denk je: die kan ik in mijn zak steken. Je moet de waarheid op een humoristische wijze aan de man brengen. Dan worden de mensen niet boos en ze lopen de zaal niet uit.

■ Profeten op de planken

Conferenciers moeten 't hebben van volle zalen, van steeds nieuw publiek. Ze verstaan de kunst om te demonstreren waar je bij zit: de wereld wil bedrogen zijn.

Profeten hebben vaak een veel ondankbaarder taak. Zij mogen zich niet bekommeren om „veel publiek, volle zalen“. Ook niet om boze kritieken. Zij moeten de waarheid zeggen in een wereld die bedrogen wil zijn en zichzelf bedriegt met wrange grapjes (18:2). En zij mogen de bittere pil niet vergulden met zoete humor.

De raadsels van Ezechiël zijn meer springladingen — met een ontzaglijk schokeffect. Zij willen, zij moeten schokken, want de toehoorders zijn horende doof ge-

worden. Maar 't is zuur werk voor Ezechiël de aandacht van de mensen vangen en ze dan, als ze nieuwsgierig geworden zijn, de oplossing als een kettingbom voor de voeten gooien.

■ En nu 't raadsel

Toegegeven: 't is een vreemd raadsel dat Ezechiël aan de eerste ballingen in het eerste Tell Aviv in Babel opgeeft.

De koning der vogels (adelaar) rukt van de koning der bomen (ceder) op de koning der bergen (Libanon) de top af en brengt de tere twijgjes naar een handelsland waar hij ze neerlegt in een handelsstad. Daar komt natuurlijk niets van terecht. Als hij ze nu nog bij een kweker gebracht had...

Moeilijke beeldspraak? Simpel dit: Israëls top-figuren zijn door de koning van Babel naar zijn land gedeporteerd — de eerste ballingschap: een teken aan de wand...

Machtig is dit arendsrijk. Maar hij, die arend, koning van Babel doet ook nog iets anders. Hij neemt een spruit van het land, plant het in een goed zaaiveld — en kijk, 't wordt een pracht van een wijnstok, die naar alle kanten uitschiet. Oftewel: hij maakt zo maar 'n telg uit Davids geslacht koning in Jeruzalem: Zedekia/Mattanja. Enerzijds onder de meest gunstige omstandigheden, anderzijds in een volstrekt afhankelijke positie. In plaats van een koninklijke ceder een laag-bij-de-grondse wijnstok (maar zo was Israël ook begonnen!).

Maar wat doet die wijnstok? Die zoekt 't met zijn wortels (ondergronds, heimelijk) de andere kant uit. De kant van een andere grote arend.

De andere kant op: dus niet naar Babel, maar naar Egypte. En zonder reden: vs 8. Dus voert God de spanning op: gaat dat goed, zal dat lukken, zal die wijnstok (Zedekia c.s.) niet met wortel en tak uitgeroeid worden?

Wie 't weet mag 't zeggen! Wil-

len ze 't wel weten? Ze zullen 't weten.

■ Een gróót raadsel...

Nee, politieke overwegingen geven de doorslag niet. Alsof ze dat na zoveel eeuwen nog niet konden weten. Er is een ander criterium. Góds naam is er mee gemoeid en dáárom zal de koning van Israël 't afleggen tegen de koning van Babel. Want Zedekia heeft trouw gezworen aan Babel. Hij heeft in Gods naam een eed gezworen. Hij heeft in Gods naam een verbond gesloten. Hij heeft er de hand op gegeven, bij handslag. En God als getuige aangeropen dat hij 't eerlijk meende.

Dus kan God zich niet onbetuigd laten. Hij is 't nu wel „aan zijn eigen eer verplicht geen ledig toeschouwer te blijven“. Trouw- en verbondsbreuk van Israël kent Hij. Dat is helaas voor Hem geen nieuws, al streek Hij vaak de hand over het hart. Maar deze keer laat Hij het er niet bij zitten: „noch Zedekia en de zijnen, noch Nebukadnezar en zijn volk mogen menen, dat een verbond aangegaan in de Naam van Israëls God, geen rechtskracht heeft.“ Niet alleen Israël, ook Babel zal merken: zo waarachtig als Ik lééf. Gods volk heeft een levende God — daar kom je achter. Ten goede of ten kwade — dat hangt van je betrouwbaarheid af, 't nakomen van eden en verbonden.

Er is geen ontkomen aan. Zedekia zal in de handen gegeven worden van de man aan wie hij alles te danken heeft. Erger nog: God jaagt hem op als een stuk wild. En niets zal hem baten (vs 19 v.v.).

■ Het grootste raadsel!

Dan is 't gebeurd. Met Zedekia. Met zijn (on)handige politiek. Met zijn (on)heilige eden en verbonden.

En nu: einde? Het doek valt? Het publiek kan naar huis gaan? Is zó Gods conferencier? Geeft God zó raadseltjes op?

Nee. Want nu Hij zelf 't raadsel heeft opgegeven en opgelost, en 't publiek al nijdig zich omkeert, geeft hij een nieuw op. Eén dat ze, dánk zij 't vorige — nu zélf kunnen oplossen!

De arenden zijn van 't toneel verdwenen. God zelf — veel majesteteilijker — komt in actie (vs 22 v.v.). Van de top (1) van een hoge (2) ceder (3) neemt Hij 'n twijgje. Dat wordt geplant op een hoge (4) en verheven (5) berg (6). Op de hoge berg Israëls (7). 't Is duidelijk hoe hoog God grijpt! En

wat een boom wordt 't nu. Hij overschaduwte op zijn hoge standplaats straks alles. De hele wereld gaat er onder schuil — kan er onder schuilgaan en schuilen. Dat is pas een Koningsboom (vs 23)!

Nog van de oude Davids-stam. Een loot, een twijgje dat straks alles in glorie overtreft.

't Rijk van Nebukadnezar verdwijnt. Even zeker als dat van Farao. 't Rijk van Davids Zoon overvleugeld alles. Dank zij een God die eden en verbonden (Ps. 89) heilig houdt.

Dat betekent een volkje als Israël, wat betekent Gods volk tussen al die grote rijken? En wat geeft de doorslag? Handige politiek of in Gods naam bezworen eden van kleine mensjes?

Laten we, groot en klein, 't maar bij een raadseltje houden: wat is klein (als een mosterzadje bijvoorbeeld) en toch 't grootst?

En als je 't weet, mág, nee móet je 't zeggen!

IN DIT NUMMER

Pagina 213

Ds E. R. Postma,
Raadsels in Ezechiël 17

Pag. 214

Prof. C. Veenhof,
Toenadering?

Pag. 216-217

D. W. L. Milo,
Een stukje Nederlandt-
sche gedenckclanck
Ds H. Amelink,
Paulus' brief aan de
Galaten

Pag. 218

Ds H. J. van der Kwast,
Kerkzang en kerkver-
band

Toenadering?

■ „dat zij allen één zijn”

Zoals de trouwe lezers van Opbouw weten heeft ons blad er met grote klem en ononderbroken op gewezen, dat het nu méér dan ooit noodzakelijk is dat alle reformatorische christenen elkaar zoeken, als zodanig erkennen en herkennen en de handen ineenslaan in de strijd tegen de verwereldlijking van het „profane” en, niet minder, van het tegenwoordige „kerkelijke” leven.

Natuurlijk, dat staat volstrekt voorop: Jezus Christus vraagt met de laatste ernst dat **allen** die waarachtig in Hem geloven als hun Zaligmaker één zullen zijn. Maar deze hartstochtelijke oproep krijgt een loodzwaar accent in de dagen waarin wij leven. In iedere sector van ons volksleven is te constateren dat fundamentele **realiteiten** die God ons openbaart zoals de schepping, de afval van de mensen van de levende God, hun radicale verdorvenheid, de verzoening door het bloed van Christus, de koningsheerschappij van de verheerlijkte Heiland over **heel** het geschapene, het komen van Hem ten gerichte op de jongste dag en de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde betwijfeld, tot onherkenbaar worden toe „geïnterpreteerd” of ook radikaal geloofend worden. En — wat een fundamentele oorzaak van deze ellende is — de Heilige Schrift wordt door heel velen in alle kerken niet meer geloofd als het in mensentaal tot ons komende Woord van God! Men beschouwt haar geheel of grotendeels als de vertolking van de geloofsbeleving van Israël en, voor wat het Nieuwe Testament aangaat, als het getuigenis omtrent de visie op Jezus-Messias van de oudste christelijke kerk. Het gevolg daarvan is dat men nu de bijbel moet „vertalen”. Dat wil zeggen: totaal anders lezen en verstaan dan zoals hij in feite spreekt. Men komt met zijn **eigen** vragen, met de **vragen van de (kryptische) moderne mens** tot de Heilige Schrift om daarop uit de Schrift een antwoord te vinden. Maar men verstaat niet dat de **eerste**, en **laatste** vraag waar het in ieder mensenleven om gaat — de vraag naar zonde en genade, de vraag: hoe krijg ik een genadig God? nooit in een „natuurlijk mens” opkomt maar door Gods sprekende Geest moet worden gewerkt!

Inderdaad, de toenadering van alle ware gelovigen wordt geëist door Jezus Christus en „der tijden nood.”

En daarom begroeten we met vreugde ieder symptoom dat daarop wijst, daarnaar tendeert. Een dergelijk symptoom meen ik te mogen opmerken in een artikel van prof. Douma dat hij onlangs in De Reformatie schreef. Hij deed dat naar aanleiding van een aantal interviews met „verontrusten” in de (synodaal) Geref.

Kerkelijk Leven

Kerken die in het Nederlands Dagblad zijn verschenen.

Ik wilde een overzicht van de reacties van prof. Douma op deze interviews geven, maar dat werd op goede wijze reeds gedaan door het Reformatorisch Dagblad en daarom geef ik wat daarin gepubliceerd werd hier door. Daarna wil ik een paar opmerkingen maken over wat prof. Douma schreef.

■ vijf interviews

In een korte spanne tijds heeft het „Nederlands Dagblad” interviews gepubliceerd met vijf predikanten die behoren tot de verontrusten in de Gereformeerde Kerken (synodaal). De vijf predikanten die paginagroot hun zegge konden doen, waren resp. ds A. D. van den Heuvel (Ens, N.O.P.), ds J. Schelhaas (Delft), ds M. Vreugdenhil (Nijkerkerveen), ds J. B. v. Mechelen (Urk) en ds M. P. van Dijk (Nunspeet).

Het waren vijf gesprekken, maar het hadden er meer kunnen zijn. Binnen de Geref. Kerken (syn.) is men behoorlijk verontrust over zaken als de verzoeningsleer van dr H. Wiersinga, de opvattingen van de getolereerde prof. dr H. M. Kuitert, het „samen-op-weg” gaan van de Gereformeerden met de Hervormden, het doordringen van een horizontalistische visie die de vanouds Gereformeerde prediking langzamerhand dreigt te overwoekeren, en zo meer.

Op een gegeven moment kan men zo verontrust zijn, dat men de eigen kerk verlaat en naar een andere kerk overgaat. Voor de verontruste Gereformeerden die zulks doen, zijn er een aantal mogelijkheden, bijna net zo groot als het aantal kerken in Nederland. De meest voor de hand liggende mogelijkheid wordt door velen gezien als de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en gingen die weg al. Anderen gingen naar de Chr. Geref. Kerken of de Geref. Kerken (Vrijgemaakt buiten-het-verband). Deze laatste kerken ontstonden vooral in en na 1967 toen zij na de Vrijgemaakte synode van Hoogeveen de vrijheid kozen.

Het meest interessante commentaar van de vijf interviews was, wat er daarna als commentaar door de Vrijgemaakte hoogleraar prof. dr. J. Douma te Kampen (ethicus) in het Nederlands Dagblad werd gepubliceerd. Wij geven hier enkele citaten uit zijn betoog dat is getiteld „Kerkelijke eenheid als punt één op het agendum”. Prof. Douma begint met te zeggen:

„Als nu het sein tot breken met

de synodaal-gereformeerde kerken zou worden gegeven, zou er zeker een splitsing in zeven richtingen optreden. Aldus ds J. B. van Mechelen in het vijfde en laatste interview met verontruste predikanten... Van deze vele richtingen vormen de interviewers zelf een getrouwe afspiegeling. Wie ze alle vijf aandachtig gelezen heeft, zal gemerkt hebben dat er feitelijk over geen thema gelijk wordt gedacht. Over de toestand in de syn.-gereformeerde kerken zegt de een (v. d. Heuvel) dat zij ernstiger is dan in de Herv. Kerk, terwijl een ander opmerkt dat het met de prediking in zijn kerken nog best meevalt (M. P. van Dijk). De een ziet geen perspectief meer in het „werken aan de basis” (Van Mechelen), de ander (Schelhaas) vindt daar juist zijn primaire taak. De buitenverbanders komen er de ene keer niet best af (v. d. Heuvel), terwijl we een volgende keer iemand horen zeggen dat hij niet weet wat tegen deze kerkengroep valt in te brengen (Van Dijk).

Zelfs binnen één interview vraagt de lezer zich af hoe het een met het ander te rijmen valt. Ds Vreugdenhil kwalificeert de buitenverbanders als vrijbuitiger, terwijl hij van de christelijke gereformeerde kerken beweert dat zij een „kwart-Kuitert” (prof. Oosterhoff) in hun midden hebben. Maar niettemin zou hij, als hij moest kiezen, naar een van deze beide kerken gaan. De Gereformeerde Bond in de Hervormde Kerk ontvangt van de een kritiek (v. d. Heuvel: a.u.b. geen modaliteitenkerk!), terwijl een ander (Van Dijk) er grote waardering voor heeft gekregen. V. d. Heuvel vooral voelt zich aangetrokken tot de binnen-verbandskerken, terwijl v. Mechelen het daar — naar hij vreest — niet langer dan een half jaar zou uithouden.”

■ „verzwegen”

Prof. Douma gaat op diverse aspecten van de interviews in. Achtereenvolgens gaat hij allerlei argumenten na die er voor pleiten op dit moment nog niet uit de Geref. Kerken (syn.) te stappen en zegt daar het zijne van. Uiteindelijk komt hij terecht bij de waardering voor of afkeuring van de Vrijgemaakte kerken. Dat is in de interviews zelf een „verzwegen hoofdstuk”: de keus tussen ware en valse kerk met haar kenmerken is niet aangeroerd. Prof. Douma.

„Alle geïnterviewden spreken met veel of minder veel waardering over de vrijgemaakte kerken (binnen-verband). Ds Van Dijk noemt onze bloeiende jeugd-, mannen- en vrouwenvereniging, ds v. d. Heuvel zit zelfs dicht tegen ’t „vrijgemaakte kerkbegrip” aan. Maar alle predikanten klagen over de slechte image van onze kerken. De scheuring van 1967 heeft daar veel kwaad aan gedaan (v. d. Heuvel); de binnenverbanders maken naar buiten een nogal harde en koude indruk (Schelhaas); bij contacten op officieel niveau is het formalisme onzerzijds opvallend (v. Mechelen). De een heeft met genoegen naar een vrijgemaakte preek (Schelhaas), (v. d. Heuvel), geluisterd; de ander kwam koud uit de kerk (Schelhaas). Wij noemen een aantal grieven uit een lange reeks.

Ik begin met veel toe te stemmen. En dat niet om na enige vriendelijke concessie vervolgens weer tot de aanval over te gaan. Ik

meen wat ik nu schrijf: er zal onder ons veel moeten veranderen.

■ geest

Laat ik een voorbeeld geven van de geest waartegen velen van buiten onze kerken zich verzetten, maar die ook ik wens te weerstaan. Tijdens het verschijnen van de interviews kreeg ik een blad onder ogen dat in onze kring verschijnt en waarin ik werd aangevallen op een „in memoriam” dat ik na de dood van een mijner leermeesters prof. dr G. C. van Niftrik had geschreven. Ik had dit „in memoriam” geschreven in de rubriek „Kerkelijk Leven” van De Reformatie (van 4 november 1972). Wat schrijft ds Ch. Rupke uit Zuidlaren in Woord en Wetenschap van mei 1977? Het begin luidt:

„Is dit „In memoriam” wel in de juiste rubriek terecht gekomen? We zien nl. niet in, wat het streven van een mens, die behoort tot hen, die „buiten zijn” te maken heeft met het leven van de Kerk onzer Confessie, zelfs niet, wanneer hij korte tijd de leraar is geweest van een professor aan onze Theologische Hogeschool, of het moest zijn, dat men wilde berichten, dat er alweer iemand, die gepoogd heeft, dynamiet te leggen onder het fundament van de Kerk, daartoe nu niet meer in staat is. Maar dat dit bepaald niet de strekking van het artikel was, kan ieder zo maar constateren”.

Ik val er niet over, dat hier een „in memoriam” op de snijtafel gelegd wordt. Graag geef ik ook van dergelijke driestarren aan anderen rekenschap. Wat mij echter wel bedroeft, is de geest die reeds uit deze ene alinea spreekt. De kerk is de vrijgemaakte kerk; kerkelijk leven als rubriek handelt dan ook over het vrijgemaakte kerkelijke leven (wat daarbuiten is komt alleen als kerk-ondergraving in het vizier; wie „buiten” is (d.w.z. buiten de vrijgemaakte kerk) oordeelt God, 1 Cor. 5:11, 12 met zijn hoereers, geldgierigen, afgodendienaars, lasteraars, dronkaards en oplichters krijgt een rechtstreekse toepassing op alles wat „buiten” (de vrijgemaakte kerken) is. God zal hen oordelen, wij zullen ons over hun staat niet uitlaten. (...) Meer dan eens hoor ik over de niet-vrijgemaakten als over de buiten-kerkelijken gesproken. Heel consequent, maar ook verschrikkelijk onbarmhartig.

■ consequent

Heeft men wel eens beseft, dat op deze manier geen vrijgemaakt mens nog ooit zijn naam onder een rouwkaart mag zetten van een niet-vrijgemaakt familielid waarvan de rouwkaart getuigt dat hij of zij in Christus ontslapen is? Ik dank God dat ik velen buiten de vrijgemaakte kerken als kinderen van God mag herkennen. Dat leidt er waarlijk niet toe, dat we wel kunnen ophouden met evangelisatie en met het oproepen tot vrijmaking, zoals ds Rupke mij — als ik consequent zou zijn — wil laten zeggen. Het is misschien consequent van mensen die de wagen op één wiel willen laten rusten. Ongelukken blijven niet uit. Maar gezegend de kerk, die zoals de afgescheidene eertijds de broederschap buiten herkende en meteen niet laten op te roepen tot kerkelijke gehoorzaamheid.

ren had prof. Kamphuis ds Mulder — een door en door oprechte en broeder en een prediker van Gods genade zoals ik er maar zeer weinig ken! — als „wolf in schaapskleren” getypeerd. Een typering die nooit werd herroepen! De beste kommentaar op deze kwalificatie hoorde ik van een oude broeder die opmerkte: „Als dominee Mulder een „wolf in schaapskleren” is zijn wij allemaal tijgers of hyena's”!

2. Ik ben het van harte eens met prof. Douma dat kerkelijke éénheid punt één op het kerkelijke agendum is. Ik kan hem daarbij verzekeren dat de „buitenverbandse” kerk van Kampen en ook de zusterkerken daarvan onveranderd instemmen met de Gereformeerde confessie en de oude kerkorde in ere houden. Zoals prof. Douma weet zijn ook de kerken „buiten het verband”, net als de zijne, bezig die kerkorde te herzien om die zo mogelijk nog meer in overeenstemming te brengen met de Heilige Schrift, daarbij zich vooral beijverend om daarin nog meer zekeringen aan te brengen zowel tegen iedere vorm van hiërarchie als tegen onschriftuurlijke vrijbuitelij.

3. Ik ben er dankbaar voor dat prof. Douma geneigd is met veel kritiek van de geïnterviewden op de „vrijgemaakte” kerken in te stemmen. Wij — d.w.z. de „buitenverbanders” — trekken ons die kritiek niet minder aan. Ook wij waren, voor we uitgestoten werden, méé verantwoordelijk voor heel veel waarop de door prof. Douma als juist erkende kritiek betrekking heeft. Ook wij zijn van oordeel dat wij als vrijgemaakte kerken veel te weinig de gestalte van Jezus Christus hebben vertoond, dat we te weinig Diens grenzenloze mededogen met de wereld en Diens oneindige erbarming met naar ons oordeel dwalende broeders hebben verstaan. Als vrijgemaakte kerken hebben wij inderdaad door onze hardheid, onze hoogmoed, onze ruzies de grote kansen die Christus ons in de kerkelijke verwarving en neergang gaf verspeeld door aan zijn opdracht aan zijn kerk niet trouw te zijn. En, wat veel en veel erger is: wij hebben daarmee God bedroefd. Zou het niet nodig zijn om ons met alle ernst af te vragen of de kerkelijke misère waarin wij verkeren niet een **oordeel Gods** over ons is?

4. Wij vallen prof. Douma van ganser harte bij als hij zich keert tegen een bepaalde „geest” die in zijn kerken rondwaart en zo volstrekt in strijd is met de Geest van Christus. Terecht wijst hij daarbij op het verbijsterende verschijnsel dat men het aandurft alle niet „binnenverbandse” vrijgemaakte als „buitenkerkelijken” te diskwalificeren. Daarbij moet genoemd worden dat men met niet-vrijgemaakten geen geloofsgemeenschap mogelijk acht en met hen geen gemeenschap der heiligen oefenen kan en niet samen met hen bidden kan! En niet minder dat men buiten de eigen kring niets anders dan afval ziet en geen oog heeft voor de kracht van Gods genade die ook daar soms heerlijk openbaar wordt. Vooral moet radikaal worden afgewezen de door en door onschriftuurlijke pretentie dat de „binnenverbandse” kerken in Nederland de enige ware kerken zijn! Het is zonder meer huiveringwekkend dat naar het oor-

deel van vele van prof. Douma's kerkgenoten bij het heengaan van een man als prof. Niftrik, de voornaamste opsteller van het „Getuigenis”, in de vrijgemaakte pers niets anders zou mogen worden gezegd dan dat iemand die dynamiet onder het fundament der kerk legt daartoe thans niet meer in staat is! Inderdaad — we geven dat prof. Douma van harte toe, dat is — als uiting van de ontstellende wij-alléén-zijn-ware-kerk-ideologie — consequent maar ook verschrikkelijk onbarmhartig. Het is prof. Douma natuurlijk bekend dat deze consequentie en deze onbarmhartigheid in alle naaktheid en duidelijkheid openbaar is geworden in de actie van ds Francke en de zijnen zoals die momenteel de situatie in het G.P.V. beheerst.

5. Van ganser harte stemmen wij in met de opmerking van prof. Douma als hij zegt: „Gezegd is de kerk, die zoals de afgescheidenen eertijds de broederschap buiten herkennen en erkennen en tegelijk niet nalieten op te roepen tot kerkelijke gehoorzaamheid. Van meet af heeft b.v. Opbouw dit reeds in alle tijden en wijzen zeer bewust en met grote kracht uitgeroepen. Wij hebben steeds gezegd: Allen die zien gereformeerd noemen moeten ook werkelijk kerk zijn. „Gij zijt kerk, **weest** nu ook kerk.”

6. Wat wij tegen de „binnenverbandse” kerken, althans tegen vele leden daarvan, hebben is vooreerst dat zij ontrouw zijn aan art. 27 van de Ned. Gel. Bel. Dat zij van dat fundamentele artikel op evidente wijze afwijken. Daar in wordt immers beleden dat de enige katholieke of algemene Kerk de vergadering is van **alle** Christgelovigen die verspreid en verstrooid is door de gehele wereld, maar nochtans te zamen gevoegd zijnde met hart en wil in één zelfde Geest, door de kracht des geloofs. Art. 28 over het zich bij de ware kerk voegen der gelovigen en art. 29 over het onderscheid en de merktekenen der ware en valse kerk kunnen niet verstaan worden ja, worden principieel misduid als men ze van die eerste fundamentele notie omtrent de kerk losmaakt. Wat art. 27 over de kerk zegt is het abc van **alle** reformatorische belijdenissen ten aanzien van de kerk. In mijn „Volk van God” heb ik dat in den brede aangetoond. Dit is ook tientallen jaren in „Kampen” geleerd. Voorop door Bavinck. Die hamerde het zijn discipelen in dat het **eerste** — natuurlijk niet het **énige!** — van wat over de kerk gezegd moet worden is dat zij is de vergadering van **alle** gelovigen, uit **alle** tijden, onder **alle** volken, in **alle** kerkelijke gemeenschappen. Ik ben er daarom ontzaglijk blij mee dat prof. Douma duidelijk verklaart dat ook naar zijn overtuiging de grenzen der kerk niet ophouden bij „de grenzen van eigen gemeenschap”, noch in het buitenland **noch in het binnenland.**”

7. Met blijdschap heb ik gelezen dat prof. Douma zich verdiept heeft in een paar jaargangen van de Bazuin. Dat is een voortreffelijk middel om te verstaan wat in de Afgescheiden Kerken na 1854 leefde. Ik heb indertijd zo'n vijftig jaargangen daarvan doorgewerkt. En ik ben ontzaglijk dankbaar voor wat ik daaruit heb geleerd. Het zijn jaargangen van de

Bazuin uit de tijd waarin de Afgescheiden — later, na 1869, Christelijke Gereformeerde — Kerken een werfkracht hebben geopenbaard als nooit voor of na die tijd. Er is uit deze oude Bazuinen zeer veel te leren over het echt kerk-van-Christus zijn. Ik zal uit die Bazuinen een paar fragmenten citeren in „Perschouw”. Wat prof. Douma daarvan zegt is volkomen juist. Ik wil hier met dankbaarheid verklaren dat mijn kijk op de kerk van Christus, behalve door een veertig jaar lange intensieve omgang met Calvin en Bavinck, vooral ook gevormd is door het mij inleven in de geschiedenis van de Afgescheiden Kerken! En het is mijn vaste overtuiging dat de geestelijke en gelovige trouw aan de kerk, — een trouw die volkomen vreemd was aan alle kerkisme, exclusivisme, bekrompenheid, krampachtigheid en kerkelijke zelfgenoegzaamheid en hoogmoed — er mee de oorzaak van is geweest dat de Afgescheiden Kerken in het midden van de vorige eeuw zo'n geweldige werfkracht hebben geopenbaard. Ze groeiden in de tijd van veertig jaar — van 1849 tot 1889 — van 40.308 leden tot 189.251! Terwijl de bevolking van Nederland in die tijd toenam met 47%, was dat groeipercentage van de Afgescheiden Kerken **369!** Indien de Vrijgemaakte Kerken in haar kerkelijke houding het beeld van de Afgescheiden Kerken hadden vertoond zouden ze naar mijn vaste overtuiging in de voorbije jaren in ledenaantal verdubbeld zijn!

8. Nu wordt van de zijde van de binnenverbandse kerken nog al eens tegen de buitenverbanders aangevoerd dat zij „de leer van Telder” aanhangen. Men heeft zelfs wel eens tegen mij gezegd — en het waren niet de eersten de besten — dat men die in onze kerken **moest** accepteren. Ik zal hier natuurlijk niet op die „leer van Telder”, stel dat die bestond, ingaan. Ik wil in verband daarmee alleen deze vijf dingen zeggen. Vooreerst dit dat de bizondere opinie van ds Telder door geen blad zo uitvoerig is besproken en afgewezen als door „Opbouw”. Dat werd gedaan door prof. Jager, prof. Popma, ds Visee en mij. In de tweede plaats dat die „leer” door de kerkelijke vergaderingen is veroordeeld zonder dat ds Telder daarover gehoord is. De remonstranten zijn wat dat betreft door de synode van Dordrecht beter behandeld dan ds Telder! In de derde plaats: wat die kerkelijke vergaderingen in verband met de leer van ds Telder schreven is in ieder geval veel slechter dan wat ds Telder schreef. In de vierde plaats: aan ds Telder is nooit gevraagd of hij bereid was over zijn „bizonder gevoelen” in de prediking en het onderwijs te zwingen. En in de vijfde plaats: één van de krachtigste medestanders van ds Telder ook in dit opzicht is een predikant in de kerken „binnen het verband”! Het is ds P. H. Keizer van Groningen. Ten bewijze daarvan citeer ik hier een fragment uit een artikel van zijn hand, gepubliceerd in het „Groningsch Kerkblad” van 27 juni 1964. Ds Keizer wees daarin op een geschriftje van ds C. Vonk „Trouw blijven” waarin deze dezelfde opvatting als die ds Telder verdedigt. Ds Keizer schrijft dan dit: „Wie inzicht wil verkrijgen om-

Vervolg op pagina 218

Ik ben de laatste tijd nogal in de afgescheiden wereld gedoken, nadat ik een jaar jaargangen van de Bazuin in handen had gekregen. Men leze eens één jaargang van De Bazuin, die ik onder ogen kreeg, om slag op slag te kunnen constateren dat de afgescheidenen aandacht hadden voor de kerk van Christus van Japan tot de Verenigde Staten, kolommen vol. Diep respect voor Groen van Prinserer, (ook een van „buiten”, die als broeder begroet en vermaand wordt). Hoop dat God nog eens hereniging mag schenken met hen aan wie de broedernaam niet ontzegd kan worden, omdat bij hen de kenmerken der christenen gevonden worden. Geen uitgekookte kerktheorie (die wij ook niet hebben), geen kerk-begrip, maar het beleven van de kerk als kerk die niet ophoudt bij de grenzen van eigen gemeenschap, noch in het buitenland noch in het binnenland.

■ hart wijd open

Mocht het ooit tot officiële contacten tussen de verontrusten en ons komen waarbij de eenheid der broeders en zusters aan beide kanten als punt één op het agendum komt te staan — hoe eerder hoe beter — dan zal ons hart wijd voor de „overkant” moeten openstaan.”

Voorwaar een opmerkelijk geluid binnen de „vrijgemaakte muren”. Tot zover het Reformatorisch Dagblad.

■ sympathisch commentaar

Graag wil ik enig sympathisch commentaar op dit artikel van prof. Douma geven.

De eerste opmerking die ik wilde maken betreft een uitspraak van het Reformatorisch Dagblad. Dat schreef, zoals men gelezen heeft, dat de „buitenverbandse” kerken de „vrijheid” hebben „gekozen”. Dat is zoals ieder die de feiten kent er geheel naast! Die kerken „kozen” niets. Ze wilden niets liever dan „in het verband” blijven. Maar ze werden daaruit uitgestoten. In Kampen ging dat zo: Zonder dat er een officiële aanklacht tegen de predikanten of de kerkeraad was ingediend, ook zonder dat de classis er in betrokken werd kregen de leden van onze kerk op een vrijdagavond twee brieven in de bus, één van twee ouderlingen en één van prof. Kamphuis (waarom ook van deze?) waarin de leden der kerk werden opgewekt hun „ontrouwe kerkeraad” zijn congé te geven en de eerstkomende zondag een „kerkdienst” bij te wonen die in de Geheerzaal zou worden gehouden! Daar kwamen toen een paar honderd broeders en zusters bijeen. En dezen beschouwen zich sindsdien als de enige, de ware kerk in ons goede Kampen! Tevo-

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Een stukje Nederlandsche gedenckclanck

n.a.v. Theun de Vries
De man met de twee levens

Het vorig jaar gaf Querido een novelle uit, waarvan u de titel hierboven hebt gelezen. De ondertitel luidt: novelle uit het revolutiejaar 1572. Het werk is geschreven in opdracht van een „Comité Herdenking Statenvergadering 1572 te Dordrecht”. En ja, als uw geheugen u niet in de steek laat moet in 1572 in Dordt de eerste prinsgezinde statenvergadering van Holland zijn gehouden. Hetgeen een duidelijke rebellie tegen het Spaanse schrikbewind moet hebben ingehouden.

De tachtigjarige oorlog, nog maar enkele jaren in gang, kreeg hier een min of meer duidelijk karakter: deels een oorlog om godsdienst- en gewetensvrijheid, deels een rebels onbehagen over Spaanse uitbuiting, deels ook een bewustwording van wat later ons goede vaderland zou gaan heten; deels dus ook de eerste steenleggingen van een onafhankelijk, soeverein Nederland. Van een land, dat aan den lijve gevoeld heeft wat verdrukking, vervolging en ballingschap betekent; een land dan ook, dat altijd voor verdrukten, vervolgd en ballingen opstond; een land eindelijk, dat aan zijn internationalistische gastvrijheid te gronde dreigt te gaan.

—o—

Het moet u in het buitenland — neem nu maar Duitsland, Frankrijk en vooral Engeland — zijn opgevallen: hoe zeer de nationale geschiedenis de belangstelling zelfs van eenvoudige lieden heeft. Iets, dat van ons volk bepaald niet kan worden gezegd. Behalve als obligaat en vervelend schoolvak komen wij als volk maar zeer weinig aan spontane geschiedvorsing toe. Dacht ik. En wanneer de discussie even over de vaderlandse historie zo weinig algemeen is, is het mogelijk dat diverse bevolkingsgroepen totaal verschillende beelden kunnen ophangen van dezelfde episoden uit ons verleden.

Neem nu bijvoorbeeld de martelaren van Gorcum. Weet u wie dat waren? Wie ze gemarteld heeft? Of dat te Gorcum of te Utrecht is geweest? Om welke reden ze ter dood gebracht zijn? En op welke wijze? Tien tegen een dat u ze op één bloedige hoop veegt met al die andere vervolgd-en-den-gelove, de wederdopers over wie Muus Jacobse zijn ontroerend dichtbundeltje schreef, de geuzen van wie in

het Geuzendiedboek zulke stoute en vrome liederen zijn verzameld, en de velen die door Adriaen Valerius zijn te boek gesteld. — Maar dan moet u een encyclopaedie doorlopen. De Gorcumse martelaren waren helemaal geen kettters, aanhangers van de „nye lere” — maar 19 roomse geestelijken! En ze zijn uitermate gemarteld, daarna deels onthoofd, deels verbrand, onder verantwoordelijkheid van Lumey, graaf van der Marck, vlootvoogd der Geuzen, vertegenwoordiger van de militia Christi! Het was niet te Gorcum of Utrecht maar in den Briel, de stad die drie maanden tevoren door de Geuzen was bezet. Waarom eigenlijk? Om de Geuzen te plezieren en het roomse volk te imponeren? Geen beste motieven, vindt u wel?

Wanneer u zich het vorstelijk gedicht van Anton van Duinkerken contra Mussert herinnert (met het refrein: Jawel, Mijnheer, ik noem mij katholiek!) dan zou u de Martelaren van Gorcum in één zin met Lumey's Geuzen zijn tegengekomen. En kijk, daar hebt u nu die onvervalste historietekening van ons land; nog wel een episode van de oorlog, die ons land tot ons land maakte. Wij weten van die Gorcumse martelaren weinig of niets af — maar ze zijn een eeuw na dato nog door een paus zalig verklaard en na drie eeuwen door een andere paus heilig verklaard. Tot voor enkele jaren stond 9 juli als hun herdenkingsdag op de heiligenkalender

Ja, die moord op de „Gorcumse martelaren” is en blijft een zwarte bladzij in de geschiedenis van ons volk. Maar we moeten, als we daarover spreken, toch ook niet vergeten dat hij plaatsvond nadat Lumey een bevel van de Prins van Oranje had ontvangen om onder geen beding een „geestelijke” om zijn geloof te „bekommeren”; voorts dat Lumey die afschuwelijke moord vermoedelijk ook doorzette om de Prins te tonen dat hij zich door een Oranje niet liet commanderen en ten slotte dat de gruwelijke verhalen over deze executie afkomstig zijn van Pontus Heuterus, één van de Gorcumse geestelijken, die evenwel uit angst zijn geloof afzwoer, daarna in dienst van de Geuzen trad, naderhand uit Den Briel ontsnapte, weer rooms werd en toen zijn verhaal schreef! Lumey werd spoedig na deze moord vanwege zijn beestachtig gedrag door Prins Willem ontslagen en gevangen gezet. En ook hij keerde tenslotte naar de „moederkerk” terug. Het volk zong later: „Lumey van der Marchen, hij leefde als een hond en stierf als een varken!”

Zou bij de onlangs in Den Briel gehouden oecumenische herdenking van de moord op deze arme Gorcummers ook in herinnering zijn gebracht dat Prins Willem in 1568 schreef: „door Placaten zijn eene ontalrijke menigte der ingezetenen, ja over vijftig duizend personen, deerlijk ter dood gebracht”?

—o—

Theun de Vries is niet van het protestantse en niet van het roomse vooroordeel uitgegaan. Die is marxist en schreef een novelle. Nu ja, de historiekennis, het gewicht van de motieven, de karaktertekening

H. AMELINK — LANGERAK

Paulus' brief aan de Galaten

Vervolging 4 : 28-31

We zijn kinderen van de belofte. Evenals Izak. De belofte maakt ons levend. Wij geloven, dat het waarachtig geloof de mens wederbaart en maakt tot een nieuw mens. Maar dan ook alleen het geloof en het wetticisme niet. Alleen: we moeten niet verwachten, dat als we kinderen der belofte willen zijn, en uit het geloof alleen willen leven, dat ons dan in dank zal worden afgeno-

men. De tegenstelling in de tent van Abraham werkt ook nu nog. Het is niet onmogelijk dat de Galaten ook om redenen van het vermijden van de vervolging naar de dwaalleraars hoorden en hen volgden. De Joodse religie was een legitieme religie in het Romeinse Rijk. Dat was van het Evangelie nog niet te zeggen. (Gal. 5 : 11).

Paulus noemt Ismaël's houding tegenover Izak vervolging. Ismaël spottte met Izak's staat in Gen.

21 : 9. Paulus noemt dat hier vervolging.

Bij vervolging behoeven we niet altijd aan inquisitie te denken. Aan gevangenschap, martelingen en ter dood brengen. Het kan ook op een heel andere manier. Als je gaat spreken van het „alleen”, alleen door het Woord, alleen uit genade, alleen uit het geloof, dan behoeft je niet te rekenen dat je dat altijd in dank wordt afgenomen. Vervolging is alle smaadheid, die we terwille van Christus hebben te dragen. Die dan ook Zelf buiten de poort van Jeruzalem heeft geleden.

Wat Ismaël deed was het kind van de belofte uitlachen en met hem spotten. Nu zegt Paulus: in wezen gaat het nog net eender nu. Het conflict in de gemeenten van Galatië's in wezen hetzelfde conflict dat zich voordeed tussen Ismaël en Izak.

Maar in de gemeente mag die vervolging niet geduld worden. Sara eiste dat Hagar en haar zoon zouden weggezonden worden. Abra-

ham had daar niet veel zin in. „Dit nu mishagde Abraham zeer ter wille van zijn zoon”. Maar in dit geval was Sara's verlangen ook het verlangen van de HERE. God zeide tot Abraham „Laat dit niet kwaad zijn in uw ogen, om de jongen en om uw slavin; in alles wat Sara tot u zegt moet gij naar haar luisteren, want door Izak zal men van uw nageslacht spreken” (Gen. 21 : 12).

Spreekt Paulus hier ook van kerkelijke tucht? Ik dacht van wel. In deze zin: de dwaalleer van het Judaïsme mocht niet geduld worden in de gemeenten. Men moest er wat aan doen. Luisteren naar Paulus, leven uit de „alleen's” en alles wat daartegen strijdt uit de gemeenten wegdoen.

Want de erfenis is voor de kinderen van de vrije. Ze moeten zich niet weer een slavenjuk op zich laten leggen.

Actueel

Het is duidelijk dat we goed doen

van zijn personen boden voldoende materiaal voor een forse roman. Maar goed, laat het bescheiden een novelle mogen heten. Als u het maar leest — zij het 401 jaar te laat. En de schrijver heeft geprobeerd een boekje te schrijven... als van een ooggetuige uit Dordt!

De zich-ik-noemende verteller stelt een arme notariisschrijver voor, die zijn verleden en zijn heden dooreen weeft. Zijn vader was een kuiper op de Zeeuwse eilanden; een man die tersluiks een Liesveldt-bijbel uit Antwerpen kocht en daaruit aan vrouw en kind voorlas; die, in de greep van de Wederdopers gekomen, „de Rechter uit de hemel tegemoetliep” en die te Munster of daaromtrent bij de opstand moet zijn omgekomen. Zijn moeder was een vrome, zachtaardige vrouw, die haar man tevergeefs van wapengeweld trachtte af te houden en zich later als weduwe terugtrok in een begijnhofje. Bart, de verteller, die de introverte aard van zijn moeder en de koppige vasthoudendheid van zijn vader had geërfd, verdient zijn kostje als schrijver bij een Delfts notaris. Hij herkent zijn patroon als ketter — maar komt zelf met zijn gevoelens pas voor de dag als zijn patroon dat uitlokt. Via geheime religieuze samenkomsten ontmoet hij Clara, de dochter van zijn baas: het wordt meteen een grote, zuivere, geheime liefde tussen die twee. Voordat ze wreed gescheiden worden door het bazige standsbesef van haar broer brengt haar levendig en moedig geloof Clara in het gevang. De notaris en zijn vrouw hebben de beulsknechten afgewacht en zijn even later met hun dochter terechtgesteld. De verteller, die bepaald niet wilde vluchten voor het gevaar, is door de roomse oudere klerk bij zijn oren de poort uitgesleept.

Die komt later in Dordt terecht, waar hij een eenzaam armzalig leven leidt als schrijver; belast met wroeging en verdriet, in de smeltkroes van geloof en vaderlandsliefde. Zijn verrader houdt hem in de gaten en begeleidt hem tot zijn ondergang.

De bezetting van den Briel door Lumey, de verschijning van geuzenschepen op de binnenwateren, de weigering van de stad Dordrecht om admiraal de Bossu te ontvangen, de uitmergeling van de kleine man door de gehate Spanjaard, de inspectie door Alva van deze uitgezochte vestingstad en de lang verhoopte komst van de Geuzen naar Dordt vullen als historische achtergrond dit verhaal.

Maar de boeien sluiten zich al om de polsen van Bart. Hij is als schrijver en koerier de vertrouwensman van alle belangrijke bestuurders en kooplieden ter plaatse, die beramen de stad aan de Geuzen uit te leveren. Als de Geuzen op komst zijn wordt Bart verhoord: hij moet de namen van alle betrokken Oranje-gezinden noemen.

Bart is geen held: hij vlucht in zijn „slakkenhuis”, verschanst zich in zijn introvertie. De afgrijselijkste foltermethoden kunnen hem wel levenslang invalide maken, maar geen naam komt over zijn bange lippen. Of ja — misschien hebben zijn beulen de naam van Clara opgevangen, wier marteldood hij wil boeten. Bezwijken aan helse pijnen ziet hij namelijk in een visioen zijn geliefde, roept haar, ver-

zoent zich met haar en meent nu met haar in de dood te zijn. En als hij later bijkomt, bevrijd door de Geuzen, meent hij wedergeboren te zijn, de toegang tot een tweede leven te hebben ontvangen in de martelkamer.

Hier zit het grootste misverstand van Theun de Vries. Wanneer de Schrift van wedergeboorte spreekt dan is dat: opdat we ons aardse bestaan op gans andere wijze zullen inrichten dan we van nature zouden doen. Dat niet wij ons leven voortzetten — maar dat Christus in ons gaat leven, vorm aan ons leven geeft. Maar voor de schrijver is de wedergeboorte een duister theologisch begrip gebleven, welk misverstand hij op naam van Bart wil stellen. Dat zag hij mis: Barts leven is door de folterkamer niet veranderd. Hij was voorheen geen held, was het later ook niet. Had voorheen de Heiland lief, had het later ook. Was voorheen getrouw tot de dood en dat bleef hij. Hij was van kinds af aangeraakt door de adem van het Evangelie, en dat bleef zo. Daarom is de naam van het boek een misverstand.

—o—

Het mooiste dat ik in dit boek vond was de christelijke houding van Bart. In een geuzenofficier herkende hij de broer van Clara. Toen Clara en haar moeder, in zakken gebonden, verdronken waren, en de notaris onthoofd, was zoonlief... hem gesmeerd. Die kwam bij de Geuzen terecht en brandde en blaakte onverzoenlijk. Maar Bart gaf zijn vroegere patroon deze les: dat een christen geen kwaad met kwaad vergeldt maar zich voorbeeldig moet gedragen; vooral de liefde en zachtmoedigheid van Christus moet uitdragen in deze rumoerige wereld.

Bart kon dat zeggen. Hij was zelf beproefd in het vuur. Dat was de geuzenofficier niet.

Maar Bart was ook wat Salomo noemde: „een arbeider, bekwaam tot zijn werk; hij is aan de hand van vorsten gesteld.” Hij werd notularis op de eerste statenvergadering van Holland, Dordrecht 1572.

Het volgende nummer van „Opbouw”
verschijnt D.V. op 3 augustus a.s.

BIJBELSTUDIE

hier het vermaan van Paulus uit de brief aan de Romeinen tot ons door te laten dringen. Vijandschap van buiten is niet het ergste wat een gemeente kan overkomen. Het binnensluipen van de hoogmoed, waardoor we menen zelf voor onze zaligheid te moeten zorgen zit ons in het bloed gebakken. „Let dan op de goedertierenheid Gods en Zijn gestrengheid: over de gevallen gestrengheid, maar over u goedertierenheid Gods, indien gij bij de goedertierenheid blijft: anders zult ook gij weggekapt worden” (Rom. 11 : 22). Vleselijke hoogmoed is een zonde die ons

makkelijk nabij is. Dat is de blijvende actualiteit ook van de brief aan de Galaten.

Vrijheid 5 : 1-12

Paulus komt duidelijk aan het einde van zijn verweer tegen de dwaalleer. Opdat wij echt vrij zouden zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt. Vrijheid is in de H. Schrift niet hetzelfde wat de tijdgeest er onder verstaat: doen en laten waar je zelf zin in hebt. Paulus zal daarop in het vervolg nog terug komen. Maar de christelijke vrijheid is het vrij zijn van de schuld der zonde, van de heerschappij der zonde en van de heerschappij van de dood. Het heeft helemaal niets met losbandigheid te maken. Paulus had hen gepredikt dat Jezus Christus de wet heeft vervuld en dat ze in Hem vrij zijn van de heerschappij van de demonen. Van de wereldgeesten. Maar dan is het ook dwaasheid om weer een slavenjuk op te laten leggen. Dan ben je

weer even ver als voordat men kwam tot het geloof in Christus.

Antithese

Dan wordt de antithese heel scherp gesteld. Als ze zich werkelijk laten besnijden als redmiddel, dan hebben ze aan Christus niets. Dan moeten ze zelf doen wat Christus voor ons gedaan heeft. Het is echt òf-òf. Of Christus helemaal of helemaal niet. Wie het van eigen gerechtigheid verwacht staat buiten de genade. De Geest predikt ons Jezus, de volkomen Heiland. In Hem hebben we de vrijspraak. In Hem alleen. En dan doet het er niet toe of je Jood bent van geboorte of heiden van geboorte. Maar waar het op aankomt is het vertrouwen op Christus alleen.

Paulus is nog steeds verbaasd en verontwaardigd. Ze waren zo goed begonnen. Nu moeten ze zich niet laten overreden door mensen die niet de waarheid van

het Evangelie aantasten. En aan die aantasting moet echt een halt worden toegeroepen. Anders gaat het als met een klein stukje zuurdeeg. Dat bederft alles. En zij die de Galaten in deze verwarring hebben gebracht, moeten niet rekenen op het ontgaan van de straf, hoe hoog ze ook in aanzien mogen staan. Met al het gezag van de apostel stelt Paulus de zaken zo. Hij is apostel van Jezus Christus. Hij is gekruisigd en opgestaan. Voor ons. Dat is aanstotelijk voor het vlees. Maar het kruis mag toch niet van kracht worden beroofd (Rom. 1 : 16, 17).

Een gesnedene mocht niet in de vergadering des HEREN komen staat in Deut. 23 : 1. Zo moeten deze dwaalleraars niet meer werkzaam kunnen zijn in de gemeente des Heren. Wie de gemeente van Jezus Christus verwoest, door de waarheid van het Evangelie aan te tasten, door te verkondigen „Jezus Christus èn nog iets ter behoudenis”, tast Jezus Christus Zelf aan.

Vervolg van pagina 215

Toenadering?

trent hetgeen er gaande is rondom Zondag 22 van de Heidelbergse Catechismus, waarover ook ds Telder geschreven heeft, kan ik ook dit geschriftje van ds Vonk aanraden, maar inzonderheid zijn werk „De Voorzeide Leer” Ib. Ds Vonk laat zien welke grote dingen hier aan de orde zijn, nl. „de onsterfelijkheid der ziel”, de grote leugen waarmee de duivel Gods kerk de eeuwen door dan weer meer, dan weer minder, onberekenbare schade heeft toegebracht. Nu heeft God het in de reformatie van 1944 gegeven ons van de toen kerkelijk vastgestelde uitspraak inzake de substantialiteit en onsterfelijkheid der ziel te mogen vrijmaken. Echt vrijmaken om van deze kerkleer, die inzake de substantialiteit der ziel volop Rooms is, te mogen vrij zijn en vrij blijven. Maar thans doet er op een Geref. kerkelijke vergadering in het Zuiden een rapport dienst „dat aan ieder mens één onsterfelijkheid toeschrijft en aan de gelovige twee onsterfelijkheden”, „Trouw blijven” p. 26. Ds Vonk bedoelt het rapport-Wiskerke, later gepubliceerd onder de titel „Leven tussen sterven en opstanding”. Deze kerkelijke uitspraak van de P.S. van het Zuiden „bleek met die van Sneek-Utrecht 1942 principieel overeen te stemmen”, aldus Ds Vonk. „De Voorzeide Leer” Ib, p. 159.

Als dit juist is wordt hier dan niet een belangrijk stuk van de Vrijmaking losgelaten? Van het een komt het ander. Ook het „belofte-karakter van Gods Woord” (kernpunt van de Vrijmaking) komt in geding bij het rapport-Wiskerke. „Het viel ons op, dat in verband met dit tweede leven het woord wedergeboorte wel niet gebezigd werd. Maar dat ontbrak er dan ook nog maar aan, anders zou de eenvoudige Gereformeerde ouderling wakker geworden zijn en begrepen hebben, dat hem 'n eeuwige-levens-theorie werd opgedist die sprekend geleek op de Ridderbossiaanse en Kuyperiaanse wedergeboorte-opvatting, ja, op de aloude Roomse leer van een infusie van genadematerie in de mens. Van het heerlijk erfstuk der Reformatie, de leer van de belofte des heils, in ons Geref. Kerkboek veilig bewaard, had men wel gehoord, maar daarmee heeft men niet kunnen werken. De les der Vrijmaking bleek niet bezonken. Op grond van zulk een rapport iemand te veroordelen — dat betekent echter een blamage voor de Hervorming tegenover de Rooms en voor het Christelijk geloof en de Christelijke hoop tegenover de heidenen”, p. 161. En dat het hier óók nog niet bij blijft toont ds Vonk breedvoerig aan: „Wanneer alle mensen een onsterfelijke ziel hadden, bezaten wij geen algenoegzaam Zaligmaker. Dat is het ergste. Dan konden we niet eerlijk en oprecht verkondigen bij brood en beker „de dóód des Heren”. Dan moes-

ten we daarmee maar ophouden, vóórdat Hij komt”, p. 159.

Niemand betwijfelt het voortbestaan onzer doden. In leven en sterven zijn we het eiendom des Heren en de eeuwige gemeenschap Zijner liefde blijft ons binden, ook na onze dood. Maar als het waar is wat ds Vonk schrijft dan is de gedachte inzake het gedeelde mensbeeld van het boek van ds Wiskerke „in de grond der zaak” in strijd met Zondag 16 van de Heidelbergse Catechismus over de waarachtige dóód van onze Heiland. „In de grond der zaak”. „Daarmee bedoel ik: als het er op aankomt; de redenering voert daartoe, al ziet men het natuurlijk zelf niet in”, aldus ds Vonk in „Trouw blijven”, p. 26. De gelovigen „twee onsterfelijkheden”? Is dat Gereformeerd? „De les der Vrijmaking niet bezonken”, zegt ds Vonk. De Vrijmaking was toch een „opstanding”?

„Nieuwe opstandingen zijn nodig”, zei Calvijn. Dr Trimp haalde dit met instemming aan. Door gaande reformatie. Van harte neem ik het over. Daartoe behoort m.i. óók de hernieuwde aandacht voor het spreken der Schrift over de mens, zoals ons dat gegeven werd in het werk van Janse, Telder, Vonk e.a. We behoeven het niet met elke conclusie eens te zijn. Dat werk moet gecorrigeerd worden. Dit is niet een zaak, die „uit de lucht” komt vallen. Reeds in de dertiger jaren werd er over de schriftuurlijke betekenis van de woorden lichaam-ziel-hart-vlees-geest enz. veel geschreven. De „opstanding”, die ons toen gegeven werd kwam ook openbaar in een bestrijding van de traditionele, gangbare meningen t.a.v. de substantialiteit, de onsterfelijkheid der ziel en de tweedeling (dichotomie) „lichaam-ziel”. Kuyper en Bavinck hadden reeds opgemerkt, dat God ons in Zijn Woord anders leert spreken dan in de regel onder ons geschiedde. Maar hoe ontzaglijk klemt de noodzaak tot reformatie-in-dezen thans! Wie er op let hoe ver de taal der christenheid over de mens, over „ziel”, „lichaam”, „geest”, „diep innerlijk” enz. verwijderd is van de Schrift, die ziet met schrik de toekomst in.”

Tot zover het artikel van ds Keizer. Ten slotte wil ik in dit verband nog opmerken dat ik steeds verklaard heb nooit of te nimmer met een schorsing van ds Telder te zullen instemmen. — Bij de scheuring van de kerk van Breda hebben overigens diens opvattingen van ds Telder geen enkele rol gespeeld! — Ds Telder is een dienaar des Woords, zó Schriftgetrouw, zó toegewijd, zó zichzelf verloochenend dat ik hem aan alle predikanten ten voorbeeld zou willen stellen!

9. Vaak wordt ook beweerd dat in de kerken „buiten het verband” een aantal „afwijkende opvattingen” van ds Oosterhoff van Beverwijk worden getolereerd. Welke die precies zijn weet men meestal niet, maar men suggereert vaak dat ze heel erg zijn. Zo deed nog onlangs ds Lok. De feiten liggen evenwel totaal anders. Ds Meester heeft dat een tijd geleden in een brochure glashelder en onweerlegbaar aangetoond. Wat hij daarin schreef komt op het volgende neer: De particuliere synode van Noord-Holland heeft in 1962 bepaalde leringen van ds Oosterhoff grondig overwogen en afgewezen. De daarop volgende particuliere synode, die van 1963 heeft zich op-

nieuw met „de zaak Beverwijk”, die van ds Oosterhoff, bezig gehouden. Zij veroordeelde opnieuw bepaalde opvattingen van deze predikant. Dat geschiedde vóórdat de generale synode van 1964/65 gehouden in Rotterdam-Delfshaven, plaats vond! Ook deze synode veroordeelde een aantal ideeën van genoemde predikant. De na deze synode samenkomende particuliere synode van Noord-Holland, gehouden in 1965, verlangde toen van ds Oosterhoff dat hij de door de generale synode van Rotterdam-Delfshaven afgevoerde leringen niet meer zou verkondigen. Deze belofte heeft ds Oosterhoff toen ten overstaan van de classicale vergaderingen van Haarlem inderdaad afgelegd. De kerk van Beverwijk behoorde tot het ressort van deze classis. Ds Oosterhoff heeft de genoemde belofte schriftelijk aan de classicale vergadering overhandigd. Kan men een betere oplossing van een moeilijke, kerkelijke zaak denken? Is in deze gang van zaken iets dat kritiek op de kerken „buiten het verband” enige grond geeft?

10. Ik wil eindigen met een woord gesproken op een van de grootste dagen uit de geschiedenis van de „Kamper School”. De dag namelijk waarop prof. Bavinck zijn magistrale oratie over „De Katholiciteit van Christendom en Kerk” uitsprak. Het is dit: „Gelijk de éne algemene christelijke kerk meer of minder zuiver in verschillende kerken tot openbaring komt, zo vindt ook de éne algemene christelijke waarheid in de verschillende belijdenissen des geloofs, een meer of minder zuivere uitdrukking. Er is geen algemeen Christendom **boven**, maar toch wel in de geloofsverdeeldheid aanwezig. Evenmin

als één enkele kerk, hoe zuiver ook, met de algemene kerk samenvalt, mag één belijdenis, hoe ook naar Gods Woord gezuiverd, met de Christelijke waarheid zich vereenzelvigen. **Elke secte, die eigen kring voor de enige kerk van Christus houdt en uitsluitend in het bezit der waarheid zich acht, kwijnt en sterft weg, als een tak, die van zijn stam is gescheurd.** De éne heilige algemene christelijke kerk, nu voorwerp des geloofs, komt eerst als het lichaam van Christus zijn volk wasdom zal hebben bereikt. En ook dan eerst zal de gemeente komen tot de enigheid des geloofs en der kennis van de Zone Gods, en zal zij kennen gelijk zij gekend is.”

Als we het over wat in deze woorden gezegd zijn — ze werden honderd jaar lang in „Kampen” geleerd en verdedigd! — van harte eens zijn, dan ligt de weg naar de kerkelijke eenheid van allen die waarachtig in Jezus Christus geloven als de Zoon van God en de Verlosser der wereld open!

Ik ben zeer dankbaar voor het artikel van prof. Douma. En ik hoop dat hij op de daarin aangewezen, en door hem ingeslagen weg zal voortgaan met woord en daad.

Onzerzijds zijn wij, zoals door ons steeds verklaard is, ten volle bereid tot hereniging. Wij vragen geen „beking vooraf”! Wij vragen niets anders dan: Neem ons zoals we zijn en laten we samen Avondmaal vieren — nog vóór wij het zullen doen aan het „Avondmaal van de bruiloft des Lams”.

P.S. De in dit artikel beloofde Persschouw moet wegens plaatsgebrek overstaan tot het eerstvolgende nummer.

H. J. VAN DER KWAST — AMSTELVEEN

Kerkzang en kerkverband

Wanneer ik mij verstout een aantal opmerkingen te maken bij het artikel van br. D. W. L. Milo in ons blad van 23 februari over „Toepasselijke kerkzang” ben ik mij er van bewust dat ik lang zoveel niet weet van „zangers en speellien” als onze broeder uit Vierhouten. Wel sta ik wekelijks voor de niet eenvoudige opgave om een keus te doen uit de psalmen en de weinige gezangen voor de erediensten van de gemeente alhier.

Als student met „preekconsent” werd ik indertijd in een van de eerste diensten, waarin ik stichtelijke woorden mocht spreken, reeds geplaatst voor een van de moeiten, die hieraan verbonden zijn.

Na de wetslezing wilde ik een gezang laten zingen, maar het orgel zette niet in; wel spoedde zich de dienstdoende ouderling naar de preekstoel, om de enigszins ont-hutste voorganger te vertellen dat er in deze gemeente geen gezangen gezongen werden.

De student, oud-zondagschoolmeester en daardoor aardig thuis in de psalmen, bracht aanstonds een correctie aan en gaf een toepasselijk psalmvers op. (Niet: Zingt, zingt een nieuw gezang den Here, zoals de anecdote het wil.)

Ik heb dus weet van de moeiten, waarmee br. Milo in zijn artikel in de weer is.

— 0 —

Dit soort ervaringen mogen ons er niet toe leiden dat we onbillijke verwijten gaan doen, zelfs niet aan synodes, want die hebben niet alleen kwaad gedaan. Zo lees ik bij br. M. over het **afgrijselijk** artikel 69 uit de D.K.O., dat als ik hem goed begrepen heb beslist moet worden afgezworen, opdat het kerkverband niet langer verdragend, remmend, zo niet wurgend een vernieuwing van de gemeentezang kan frustreeren.

Is nu het genoemde artikel uit de

D.K.O. zo bar en boos als de gebezigde uitdrukking doet vermoeden?

Laat ik even in herinnering roepen dat vóór de Reformatie de beminde gelovigen, die zondags naar de mis gingen, vrijwel geen deel hadden aan de lofprijzing in psalm of lied, omdat in deze diensten een koor de misliederen zong.

Bij de reformatie heeft Calvijn het zingen van de gehele gemeente weer ingevoerd en een bundel psalmen verzameld.

In dit voetspoor wierp in Nederland Petrus Dathenus zich op de psalmberijming en toen onze vaders in hun kerkelijke vergaderingen de eerste bepalingen maakten, die later uitgroeiden tot de Dordtse K.O., werd besloten dat in de kerken de 150 psalmen gezongen zouden worden. Hiermee is aan de kerken geen juk opgelegd, wel neen, bij de wieg van art. 69 D.K.O. zou u kunnen denken aan Psalm 95 vers 1 in de nieuwe berijming:

Steekt nu voor God de
de loftrompet
Hem die ons in de vrijheid
zet.

De gemeenten gingen zingen!

Leuk is daarbij dat de broeders al spoedig kwamen te zitten voor de vraag welke berijming moest worden aangehouden.

Zo verscheen in het jaar 1580 een nieuwe berijming van Marnix van Sint Aldegonde en de deskundigen waren het er over eens dat de berijming van Marnix in meer dan een opzicht beter was dan die van Dathenus.

Vooruitstrevenden wendden pogingen aan de nieuwe berijming in te voeren. Maar zie, de oude berijming van Dathenus was populair bij het volk, sprak meer tot het hart van de mensen en hoewel Marnix zeker in literair opzicht beter was, hebben de vaders niet doorgezet en geen bepaalde berijming voorgeschreven. Dathenus won de strijd en zijn berijming hield stand tot 1774 toen de Staten ons opzadelden met de bundel, die tot voor kort bij ons algemeen gebruikt werd.

Ja, zal iemand zeggen, maar is bij de latere ontwikkelingen de vrijheid van de kerken niet in het gedrang gekomen?

Br. Milo wijst er op dat het vijf en twintig jaar geleden is dat een synode deputaten voor een nieuwe psalmberijming benoemde en weer andere deputaten voor een nieuwe gezangenbundel.

Wat is daarvan terecht gekomen; deputaten zijn nog bezig.

Wanneer er dan particuliere initiatieven zijn, die een verrijking van de gemeentezang kunnen bewerken b.v. een bundel van Hans Bouma, waarom dan niet heel deze zaak in de vrijheid van de kerken gelaten?

Is het niet begrijpelijk dat een man als br. Milo, die ook op dit terrein zijn sporen verdiend heeft, teleurgesteld en wat geïrriteerd over het uitblijven van resultaten uitroept: Zing daarom vrijmoedig al wat in het zanghuis wordt aangeboden, niets ondervragend?

—o—

Het eerste wat ik zou willen opmerken is dat de vrijheid van de kerken een christelijke vrijheid is. In die vrijheid nemen de kerken het juk van Christus op en onderwerpen zich aan de waarheid van het evangelie.

Dat geldt ook voor de psalmen en liederen die de gemeente zingt.

De gemeente-zang is evenals het belijden een stuk van onze aanbidding van de levende God in Christus Jezus.

Wij mogen God niets „ongerechtigds” toezingen.

Daarom moeten psalmberijming en gezangbundel op hun schriftuurlijk karakter getoetst worden. Zoals in een gereformeerde kerk niet alles geleerd wordt, wat in het leerhuis kan komen en niet gedoopt wordt al wat in het doophuis komt, wordt er niet alles gezongen wat in het zanghuis komt.

Er moet hier een misverstand zijn, want als br. Milo spreekt over de gezangen, die door de synode van Middelburg 1933 zijn ingevoerd is zijn kritiek op dit bundeltje beslist niet voor de poes.

Voor een deel stem ik in met zijn kritiek, met de aantekening dat we niet al te nauw in onze lendenen moeten zijn.

Blijft de vraag of wij de roeping om een psalmberijming en eventuele gezangen te toetsen niet aan de kerken zelf moeten overlaten en het kerkverband, dat zo verdragend werkt hier buiten moeten laten.

Waarom bemoeien kerkelijke vergaderingen zich hiermee?

In de kerk van onze Here Jezus Christus hebben we naast de strijd om de waarheid evenzeer de roeping om de eenheid te zoeken en te bewaren.

We hebben nu de zoveelste strijd tegen heerschappij-voering en machtsaanmatiging achter de rug en zien het in de verscheurdheid van de kerk als een eerste roeping om de door het evangelie geschonken vrijheid en verdraagzaamheid gestalte te geven.

We hebben daarin niet zo veel ervaring en zullen wijs doen te bedenken, dat de weg van de vrijheid naar het juk dikwijls maar één schrede is geweest, want het is geen eenvoudige zaak de neiging tot drijfverij in onze harten te overwinnen.

Met die verdraagzaamheid zijn we er trouwens nog niet, in de kerk moeten we blij zijn met elkaar om Christus' wil.

In die blijdschap moeten we tot een offer bereid zijn en aanvaarden dat het nu eenmaal onmogelijk is ieders wensen te vervullen. Dit geldt ook voor de gemeentezang.

Wanneer kerkelijke vergaderingen zich bezig houden met zaken als psalmberijming en gezangenbundel, gebeurt dit om ook in het lied van de gemeenten uitdrukking te geven aan de eenheid en verbondenheid in Christus. Het kerkverband kent niet alleen wrange vruchten, maar ook zegeningen.

Eén van die zegeningen is (was) dat wanneer een gezin elders kerkt men zich aanstonds in de gemeenschap weet opgenomen in het zingen zo mogelijk uit één kerkboek met psalmen en gezangen, zodat ieder zijn stem kan paren aan het lied.

In de kerk zingt niet ieder zijn eigen lied, maar zingen we samen het voorbedachte lied.

Laten we zuinig zijn op alles, waarin zich de eenheid van de gelovigen nog manifesteert.

Wanneer ik voorstander ben van het gebruik van de nieuwe psalmberijming is dit niet omdat ik deze louter winst acht.

Nu ik een paar jaar ervaring heb met deze bundel, zie ik ook de schaduwzijden; evenwel, een

volmaakte berijming krijgen we nooit en nu de meeste kerken in ons land uit deze bundel zingen en de kinderen op de scholen, wanneer ze nog een psalmvers leren, dit uit de nieuwe berijming leren, hebben we geen keus.

En ook nu zeg ik: laten we het weinige, waarin zich in de verscheurdheid van kerk en christendom nog enige gemeenschap laat aanwijzen, aangrijpen, laat ons nog dezelfde psalmen zingen! En dit betekent dat zwakken en sterken elkaar moeten verdragen. Maar ik dacht dat we in Christus' kerk van jongeren en ouderen, van progressieven en wat trageren, van artistiek aangelegden en het meer gewone volk, van mensen die het houden bij de bundel van Johannes de Heer en hen die het hart verpaid hebben aan de liederen van Barnard, Oosterhuis e.a., mogen vragen dat zij bereid zijn een offer te brengen voor de eenheid.

Is het niet mooi, wanneer we als kerken ook hier elkaar dienen met de gaven en talenten die er zijn, die er niet in elke gemeente zijn?

Dit betekent niet dat er binnen de samenleving van gereformeerde kerken nooit ruimte is voor een experiment.

Ik dacht dat niemand bezwaar zal maken, wanneer er b.v. met Kerst en Pasen wat liederen buiten het boekje gezongen worden, als er verzen voor de kleintjes bij zijn. Maar we moeten niet gaan leven bij het experiment, we moeten samen optrekken in verbondenheid.

—o—

Nog twee opmerkingen uit de praktijk van een man, die wekelijks leiding moet geven aan de erediensten.

Het geeft bij de voorbereiding nu al moeite, wanneer je in een andere gemeente preekt en niet weet of er al dan niet uit de nieuwe berijming wordt gezongen. En voorts, wanneer in de gemeente uit allerlei bundels gezongen wordt zal er in de dienst een liturgie moeten zijn met uitgeschreven liederen; wie draait daar in de praktijk voor op? Lopen we daarbij niet het gevaar te worden uitgeleverd aan de liefhebberijen en improvisaties van enkelingen? Van harte hoop ik daarom dat een overleg tussen de kerken over de kerkzang in psalm en lied spoedig op gang komt en dat we daarbij in verdraagzaamheid spoedig tot zaken kunnen komen. Daarbij zouden we dankbaar gebruik kunnen maken van de deskundigheid van b.v. een man als br. Milo. Laten we hopen dat we daarbij winst kunnen doen met onze ervaringen in die zin, dat we elkaar niet onnodig ophouden; het kan ook wel goed gaan in een kerkverband.

Kerkzang ondanks kerkverband

Het is een genoeg, enige reacties van ds H. J. van der Kwast te lezen op een van mijn vorige artikelen. Natuurlijk heeft hij op veel punten gelijk — en op de

andere punten zal ik hem niet bestrijden.

Staat u me toe, slechts enkele aantekeningen bij zijn betoog te voegen, die duidelijk kunnen maken wat aan de orde is en hoe we verder kunnen komen.

1. Calvijn bracht het kerkvolk aan het zingen. Dat was een grootse daad. Calvijn verstond zijn tijd, die rijp was voor mondigheid van de gemeenteleden.

Maar die grootse daad, dat verstaan van de tijd, is niet door de kerken overgenomen. In art. 69 van de DKO is de dynamiek van de ontwikkelende kerkzang in de kiem gesmoord. We doen 2 eeuwen over een nieuwe psalmberijming. Vechten nu 170 jaar tegen nieuwe gezangen. Alleen of hoofdzakelijk vanwege de interkerkelijke structuur.

2. Want die interkerkelijke structuur, geregeld in de kerkenorde, is een te moeilijke machine dan dat de subtile profetie-in-zangen-spel er onbeschadigd doorheen kan komen. Kerkzang en -muziek worden daar gemangeld, gewurgd. Hoe ook in de Schrift aangemoedigd en met de werking van Gods Geest begiftigd.

3. Betekent christelijke vrijheid in wezen on-vrijheid? Is het aanvaarden van Christus' juk eigenlijk: geboeid worden door de meest conservatieve broeder? Dat zij verre.

4. Kan alleen het kerkverband vaststellen wat schriftuurlijke kerkzang mag heten? Is de Geest niet aan de gelovigen en aan de gemeenten bevoegd? Wat zou dat kerkverband hier dan boven uit gaan? Dat zij verre.

5. We moeten de eenheid zoeken en bewaren, zeker. Maar de eenheid der gelovigen — of de eenheid der kerken? Dat is toch niet helemaal hetzelfde? Want waar is de grens van dat eenheidsstreven? Moeten de christenen in Afrika helpen bepalen wat de gemeente van Amstelveen mag zingen? Dat zij verre.

6. Wanneer het kerkverband zich met de kerkzang moet bemoeien, „teneinde uitdrukking aan eenheid en verbondenheid in Christus te geven”... dat is het uitblijven van resultaten, na 25 jaar arbeid, een verbijsterende uitdrukking van eenheid en verbondenheid. Dan is nu duidelijk, dat het kerkverband, althans op het punt van de kerkzang NIETS heeft bereikt. En vermoedelijk ook niets zal bereiken.

7. Niet leven bij experimenten? Nee, het experiment is geen doel. Maar zonder experimenten gaat ons leven dood. En mits we leven uit het Woord, ons laten leven door de Geest, zullen we van stap tot stap de Schrift vervullen: nieuwe liederen voor de Heere te zingen. wèl te spelen met vrolijke klank, geen instrument en geen mogelijkheid onbenut laten, al Gods gaven, stemmen, instrumenten, klanken, melodieën, profetieën, tongen en cantaten te gebruiken om Hem eeuwig te loven en te prijzen.

En zouden we moeten wachten op het fiat der „achtb're godsvergaderingen”? Dat zij verre.

D. W. L. Milo

Studentenleven

Vereniging van Gereformeerde studenten te Amsterdam

Aan jou, die in Amsterdam gaat studeren,

Als je gelooft dat Jezus Christus ook voor jou is gestorven en opgestaan en als je uit het Evangelie wilt leven, dan is de V.G.S.A. misschien iets voor jou.

De V.G.S.A. (Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam) is een mengende protestants-christelijke vereniging, waarvan studenten aan de Vrije Universiteit en aan de Universiteit van Amsterdam lid kunnen worden.

De vereniging biedt haar leden, bijna 100 in getal, vorming o.a. door bijbelkringen, vergaderingen en vormingsweekends. Onderwerpen die het afgelopen jaar bestudeerd zijn, zijn onder meer: de Club van Rome, moderne theologie, de toekomst van de kerk, de Frankfurter Schule.

De gezelligheid, die niet van de vorming te scheiden is, viert echter hoogtij op de wekelijkse sociëteitsavonden, het emancipatie-weekend, de diesviering en de sportevenementen.

Bij dit alles is het contact tussen de leden intensief, dat kan in zo'n kleine vereniging.

Wil je meer weten van de V.G.S.A., kom dan naar de sociëteit, Prinsengracht 181, die elke woensdagavond vanaf 22.00 uur en maandagavond 27 augustus vanaf 20.00 uur open is en laat je donderdag 6 september tussen 10.00 en 12.00 uur in de barakken achter Prins Hendriklaan 31 inschrijven voor de kennismakings-tijd.

Tot ziens!

Voor de senaat,
Lex Dijkman, ab-actis h.t.
Postbus 7077, Amsterdam.

Ga ja studeren?

Wanneer je je dit jaar voor het eerst laat inschrijven aan een van onze universiteiten of hogescholen zal dit op vele punten een grote verandering voor je betekenen. Je komt terecht in een omgeving waarin, als je de christelijke opvoeding die je genoten hebt, niet wilt verloochenen, veel kritiek op jou en je levenshouding zal worden uitgeoefend. Er zullen vragen op ethisch, maatschappelijk en kerkelijk terrein op je afkomen. En dan is het erg prettig als je deze problemen kunt bespreken met mede-studenten bij wie deze problemen ook leven. Daarom willen we je attent maken op de Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato (C.S.F.R.) wat niet anders betekent dan Studentenvereniging op Gereformeerde Grondslag. De C.S.F.R. heeft als grondslag de Heilige Schrift en aanvaard als daarop gegrond de Drie Formulieren van

Enigheid. Door een lidmaatschap van de C.S.F.R. kun je dus de band met het „thuisfront” bewaren. Bovendien krijg je door contact met studenten van andere studierichtingen te zien dat er ook nog problemen buiten jouw vakgebied liggen.

Onze vereniging heeft ongeveer 300 leden, die afkomstig zijn uit de rechtervleugel van de Gereformeerde Gezindte. Behoor je hierbij of wil je hierbij gaan behoren, neem dan contact met ons op.

Als C.S.F.R.-lid bezoek je een bijbelkring waar een gedeelte uit Gods Woord wordt besproken. Verder kun je kiezen uit kringen als b.v. Institutiekring, Nadere Reformatiekring, Medische Ethiekring, een kring die de verhouding natuurwetenschap en geloof bestudeert enz. enz. Ook worden er lezingen van allerlei aard gehouden door leden en gastsprekers van buiten de C.S.F.R.

Onze Civitas is een studievereniging waar binnen persoonlijke contacten en gezelligheid erg belangrijk zijn. Om dus in één zin ons streven samen te vatten: Als Civitas hopen we de gereformeerde beginselen te bestuderen en te bewaren.

Wil je meer weten over de C.S.F.R., vraag dan het eerstejaarsnummer van ons blad „De Civitate” aan en neem contact op met een van de onderstaande personen:

Voor **Amsterdam**: Johan de Wilde, Krommespierungweg 252, Vijfhuizen, 02508-449.

Voor **Delft**: Kees van Zandwijk, Lisztstraat 8, Delft.

Voor **Enschede**: Jan Scherpenzeel, Witbreuksweg 377-301, Enschede, 05420-93659.

Voor **Groningen**: Willy ten Hoeve, Prof. Rankestraat 31a, Groningen.

Voor **Leiden**: Henk Arendshorst, Leidseweg 276, Voorschoten, 01808-420.

Voor **Rotterdam**: Henk Jochem, St. Hubertgracht 6, Waddinxveen.

Voor **Utrecht**: Jan Nap, Berkenweg 20, Amersfoort, 03490-14502.

Voor **Wageningen**: Evert Top, Prof. Ritzema Bosweg 35, Wageningen.

Voor overige plaatsen ondergetekende:
Mart Sinke,
Theemsdreef 394, Utrecht.
030-616103
(land. propagandakomm.)

ISRAËL HET UNIEKE VOLK EN DE

70 WEKEN VAN DAN. 9:24

Opzienbarende gebeurtenissen zullen weldra in het **Midden-Oosten** plaats vinden.

Comité

De Waarheid der Schriften.
Red. Stolkstraat 18b, Rotterdam.
Giro 346974. Tel. 010-652972.

Prijs f. 1,90 + 60 ct porto.

Voor ons onverwacht, maar op Gods tijd, is ontslapen onze lieve en zorgzame man, vader en grootvader

JOHANNES VAN VEEN

in de ouderdom van bijna 68 jaar.

Psalm 23

Schiedam: J. M. P. van Veen-Buijtenhek

Kortenhoeft: A. van Baardewijk-van Veen

J. van Baardewijk

Leidschendam: N. Sol-van Veen

G. W. Sol

Waalwijk: P. van Veen

I. B. van Veen-Frey

Geldrop: H. van Veen

C. van Veen-van Dokkum

Papendrecht: J. van Veen

A. J. van Veen-Voerman

Nijkerk: F. van Veen

H. R. van Veen-Frey

Eindhoven: H. van Veen

M. S. van Veen-Smit

Amsterdam: F. van Veen

en kleinkinderen

Schiedam, 7 juli 1973
Lange Singelstraat 78 a

De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden.

1923 1973

Gode dankbaar mochten wij in deze junimaand onze 50-jarige echtvereniging herdenken met onze kinderen.

Breda: Rochus
en Corrie

Zuid-Beyerland: Heleen en Ad

Canada: Hans en Hilly

Amsterdam: Henk en Lies

Alblasserdam: Arenden Leny

Vianen: Siena en Piet

kleinkinderen

Ons huwelijk werd bevestigd in de Prins Willemkerk in Scheveningen door dominee W. H. Gispen, Geref. predikant aldaar.

Psalm 105:4b
„Zoekt Zijn aangezicht
geduriglijk”

Hendrik de Jong

en

Klazina Anna Zuurmond

Cortgene 43, Alblasserdam

(Voor de vele attenties van hen die daardoor blijk gaven in alles met ons mee te leven onze hartelijke dank.)

Op 7 juli j.l. werd onverwachts door de HEERE uit ons midden weggenomen onze mede-ouderling

broeder Joh. van Veen

Met grote dankbaarheid gedenken wij de vele arbeid, die deze broeder gedurende een groot aantal jaren, in het midden der Schiedamse gemeente mocht verrichten.

Vertrooste de HEERE zijn vrouw en kinderen.

Namens de Raad der Gereformeerde Kerk (vrijgem.) te Schiedam,
L. W. G. Blokhuis, voorz.
A. de Blois, secr.

Drukkerij „Steenbergen“

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukwerk

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Plaats uw
familieberichten
in dit blad

Redactieleden

Ds H. Amelink

Ds G. Janssen

Drs H. de Jong

D. W. L. Milo

Prof. C. Veenhof

Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,

Lekdijk 82 b,

Langerak (Z.-H.)

Tel. 0 1843 - 232

Advertenties en druk

Drukkerij

„Steenbergen”,

Slotlaan 220, Zeist.

Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 20,— per jaar

f 10,50 per halfjaar

f 5,50 per kwartaal

Buitenland: Europa

en zeepost f 30,—;

Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging

„Opbouw”

Abonnementenadministratie

Rotterdamse Rijweg

174, Rotterdam-8

Tel. 010 - 153535

Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.